

A Somogy Megyei Földhivatal 2008. évi tapasztalatai a parlagfű elleni védekezés külterületi helyszíni munkálatai során

A Somogy Megyei Földhivatal és annak irányítása alá tartozó körzeti földhivatalok, határszemle feladataikhoz csatlakozóan, a növényvédelemről szóló 2000. évi XXXV. törvényben foglaltak szerint, július elseje óta intenzíven ellenőrzi a parlagfű fertőzéssel veszélyeztetett területeket. Munkánk során július hónapban elsősorban saját terepi ismereteinkre és a bejelentésekre támaszkodtunk. A parlagfű szezon második részében a tarlók gyomosodása időszakában a Földmérési és Távérzékelési Intézet a parlagfű szerveren megjelenített, veszélyeztetettnek minősített foltokat vizsgáljuk a bejelentések mellett.

A gazdálkodóknak okozott kártétel mellett (ezt meglátásunk szerint még nem ismerték fel kellő mértékben a földhasználók) elsősorban közegészségügyi szempontból jelentős gyomnövényünk a parlagfű. Az ellene való védekezési kötelezettség minden földhasználóra, illetve földtulajdonosra kiterjed.

Helyszíni munkánk során az „ambróziához” hasonló mértékben észlelünk más gyomnövényeket is a ruderaliákon és a szántóföldi, elsősorban a kapás kultúrák táblaszéleiben. Ilyenek a pionír növény jellegű aranyvessző fajok, melyek mára már kártételük mellett „gazdasági haszon-

1. ábra Elhagyott zártkerti földrészlet Iharos községben

2. ábra Mérés GPS készülékkel Iharos község zártkertjében

nal” is bírnak, mivel összefüggő többhektárnyi borítással méhlegelőként is figyelemre méltóak (1. ábra). Emellett tömegesen találunk más allergén növényeket, elsősorban ürömféléket és libatopot is (2. ábra).

A parlagfű területi borítottsága és ezzel párhuzamosan az allergén pollenek kibocsátása Somogy megyében hullámzó, tendenciáját tekintve enyhén csökkenő. A pollenkoncentrációt, és annak érzékelését is nagymértékben befolyásolja az időjárás, a pollencsapda és az azt körülvevő szántóterületek elhelyezkedése, a természetett növényi kultúrák gyommentesítésének eredményessége, és a gyomirtó szerek hatékonysága. A tavaszi csapadék mértéke a szántóföldi, kertészeti és erdészeti szaporítóanyag kultúrák és telepítések növényvédelmének, vegyszeres gyommentesítésének hatékonyságára is nagymértékben befolyással van. Így a munkánk külső megítélése némiképp a szerencse dolga. Csapadékos évben elismerést, aszályos időszakban, „rossz széljárás esetén”, a pollencsapda mutatói alapján elmarasztalást kapunk annak ellenére, hogy adottságaikból adódóan mennyiségileg évről-évre azonos vagy még nagyobb erőfeszítéseket teszünk a felderítések

eredményességének javítása érdekében. A hat körzetben egy-egy gépkocsival hetente átlagosan 2 napot tudunk a parlagfű-mentesítés és a határ-szemlék terepi feladataira fordítani. Ezek irodai, informatikai feldolgozása, az adatok továbbítása, adminisztrációja minimum újabb 1 munkanap, ezek mellett kell a földhivatali mezőgazdászoknak a „saját” földvédelmi, földhasználati, földminősítési feladatait ellátni. E feladatok a parlagfű szezonban óhatatlanul csorbát szenvednek.

Év	Parlagfűvel fertőzött felderített területek Somogyban	
	száma (db)	nagysága (ha)
2005.	326	1 504
2006.	207	912
2007.	316	847
2008. 09. 01-ig	317	1650

A hatályos jogszabályok alapján a földhasználóknak június 30-ig el kell végezniük a parlagfű elleni védekezést az általuk használt területen. Ez azt jelenti, hogy ezen időpontig a virágbimbó kialakulását meg kell akadályozni és ezt az állapotot fenn kell tartani a vegetáció végéig. Így július hóban lehetőségünk volt bármilyen fejlettségi állapotú parlagfű növény észlelésekor az eljárást megindítani. Augusztus hótól – amikor az első kaszálásokkal eleget tettek kötelezettségüknek a gazdálkodók – már csak a virágbimbós állapot közeli vagy virágzó növény észlelése esetén vehetjük fel a jegyzőkönyvet (nem kizárva egy későbbi időben történő utellenőrzést). *A feladat hatékonyságát javítaná, ha a helyes mezőgazdasági és környezeti állapot fenntartásának szabályait megsértő gazdálkodók esetén a támogatás folyósítása ténylegesen megkérdőjeleződne...*

Megyei viszonylatban a jogkövető magatartás jelentősen javul, összefüggő fertőzött, elhanyagolt nagy táblákat egyre ritkábban találunk. Meggyőződésünk ugyanakkor, hogy egy-egy sikertelen növényvédelmi beavatkozás után, *egyetlen napraforgó táblában* a betakarítható növény alatt felnövő parlagfű tengerből elszabaduló pollenmennyiség teljesen eltorzítja a gazdálkodók hozzáállásáról, illetve a védekezésben résztvevő hatóságokról kialakuló képet.

Mi, mezőgazdász szakemberek ellentmondásos helyzetben vagyunk az erdészeti telepítések ellenőrzése során. Az a gazdálkodó, aki friss telepítésben csak a sorközt műveli meg, ott akadályozza meg a parlagfű virágzást, el kell, hogy szenvedje a földhivatal észlelése nyomán a

3. ábra Akáctelepítés Homokszentgyörgy községben

4. ábra Megművelt sorköz, különböző fenológiai állapotban lévő parlagfűvel

5. ábra Művelt sorközű tölgytelepítés, a sorban virágzó parlagfűvel Pogányszentpéter községben

növényvédelmi hatóság által kiszabott – méltányos – bírságot, mivel a sorokban embermagas parlagfű „díszlik”. A telepítést végzők szerint (aszályos években) a friss telepítés a felnőtt gyomok árnyékoló hatása híján viszont kistül, tehát ha növényvédelmi eszközökkel vagy kapálással teljesen kitisztítja az ültetvényt, nagy esélye van annak, hogy minden munkája kárba vész. Ennek híján kénytelen a részére kirótt a bírságot megfizetni. Mindezt olyan összefüggésben kell vizsgálni, hogy Somogyban az elmúlt évek átlaga szerint évente mintegy 1200 ha erdő telepítését végezték, ahol a jelenlegi technológiák mellett a parlagfű garantáltan megtelepedik és látványosan fejlődik (3., 4. és 5. ábra).

A nagy, összefüggő területű parlagfűvel fertőzött foltok felszámolásával mára elsősorban a megbolygatott út- és árokszélek, tőszám hiányos táblaszélek (napraforgó, kukorica, cukorrépa, szója) GPS technológiával való bemérésére koncentrálnunk (lásd a 2. ábrát), illetve az aratási időszak lezárultával, a tarlók parlagfű fertőzésének megelőzésére, azok felderítésére, bemérésére fordítjuk kapacitásunkat. Ez utóbbi feladatra vonatkozóan a Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium külön intézkedést is kiadott.

Nem szorosan a parlagfű-mentesítéshez kapcsolódóan, de a határszél terepi munkáikhoz fűződően, helyszíneléseink során évről-évre szembesülünk a megye rét és legelő területeinek elszomorító állapotával. Somogy megyében nyilvántartásunk szerint 50 065 ha gyepterület található. Ebből mintegy 22 000 ha területre vesznek fel állami támogatást, így ha ezt tekintjük hasznosított gyepterületnek, akkor közel 30 000 hektár elaprózott gyepterület csupán talajvédő funkciót tölt be, elgyomosodik, elvadul, értéktelen faállománnyal erdősül.

A megye jelenlegi, 20 000 db-ra tehető juhállománya és kevesebb, mint 30 000-es szarvasmarha létszámának legkevesebb kétszeresét lennének képesek eltartani csak a „termő” gyepterületeink. A szarvasmarha állomány is általában intenzív tartásra van beállítva, legeltetésre kevés gazdálkodó vállalkozik.

A privatizációs folyamatok lezárultával a külterületi és zártkerti utak, árkok állapota hatványozottan romlott. A kevésbé használt utak befásodnak, erózió esetén horhosok képződnek. A közlekedés a térképezett nyomvonal helyett a táblaszéleken

valószínűleg meg jelentős termés kiesést okozva. Az összejárat táblaszélek parlagfűvesek. Közgazdász szakemberekre váró kérdés: *érdemes lenne-e a földalapú támogatások egy részét visszatartani, vagy más módon, területarányos befizetéssel egy alapot képezni a mezei utak karbantartására?*

A vízelvezető árkok, a közepes befogadók és az átereszek feliszapolódnak, gyomokkal, fákkal, bokrokkal nőnek be, funkciójukat nem tudják betölteni. *Mit tesznek a vizitársulatok?*

A gazdaságosan, megfelelő gépesítéssel művelhető szántók, ültetvények hasznosítása kielégítő. A gazdák mára a tarlók szokásos kezelése mellett, kaszálásával, vegyszeres gyomirtásával is védekeznek a parlagfű fertőzés ellen! A szőlőhegyek (volt zártkertek) funkciója, hasznosítása átalakulóban van. A hagyományos mezőgazdasági szerep csak a földrészetek egy részénél marad fenn, az idegenforgalmi centrumok közelében, városok melletti ingatlanoknál az üdülési, pihenési funkció kerül előtérbe, a távoli, kiöregedő lakosságú falvakban, a nehezen művelhető ingatlanok hasznosításával egyre többen felhagynak, azok előbb parlagfűves, gyomos parlagokká, majd értéktelen faállományú erdőkbe válnak.

A határszél keretében évente a megye termőterületének 25%-át ellenőrizzük. Az ellenőrzéseken feltárt parlagterületek alakulása a következő:

Év	A parlagterület alakulása Somogy megyében (ha)
2005.	344
2006.	418
2007.	1318
2008.	1752

A parlagfű-mentesítés és a termőterületek mind teljesebb körű hasznosítása területén hosszú távú, tartós eredmény akkor várható, ha a jövedelmező gazdálkodás feltételei javulnak, a pollenkoncentráció látványosan pedig akkor csökkenthető, ha a közérdekű védekezés alá jelenleg nem vonható – megfelelő tőszámú – álló kultúrák növényvédelme megoldódik, vagy egy szigorúbb jogszabály ezekre is kiterjeszti az egészséghez való jog elsődlegességét.

Miklós Róbert